

Teorie a metodika výchovy

Mgr. Lenka Ďulíková

Výchova

- „je vhodné chápat jako celoživotní proces...cílevědomý a záměrný proces, který umožňuje změnu a rozvoj jedince v souladu s jeho potřebami, individuálními dispozicemi a sociálními vztahy“ (Čábalová, 2011) „proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji“ (Průcha a kol., 1995).

Vzdělání

- „je relativně ukončeným stavem, který zahrnuje soubor získaných vědomostí, dovedností, postojů, názorů, hodnot, norem.“

Vzdělávání

- ▶ „se vztahuje především k socializaci jedince s důrazem na rozvíjení kognitivních (poznávacích) stránek a kvalit jedince. Je procesem obohacování osobnosti poznáváním a rozvíjením dovedností, které umožňují toto poznání používat...proces získávání vědomostí, dovedností, postojů, hodnot, norem a metod dalšího získávání poznatků, na rozdíl od pojmu vzdělání.“ (Čábalová, 2011)

Socializace

- *„celoživotní proces sociálního učení, který není jen pasivním přebíráním vzorců, postojů atd., ale také aktivním získáváním zkušeností v sociálních interakcích“ (Nakonečný, 2005). Thorová (2015) dodává, že „vývojem se člověk mění v kulturní osobnost, která v dospělosti dokáže fungovat ve složitém systému lidské společnosti jako její součást a zároveň jako individuální bytost. Vztah jedince a společnosti je reciproční, jedinec je společností ovlivňován, ale zároveň ji mění“.*

Interakce

- „je podstatnou determinantou výuky, neboť naplňování výchovně vzdělávacích cílů je bez komunikace a interakce mezi učitelem a žákem či žáky nemožné.“ (Zormanová, 2014) Jde o vzájemný vztah.

Reflexe

- *„zastavení se u významného momentu zkušenosti, zaměření se na něj (aktivní věnování pozornosti), vystoupení z obvyklého rámce nazírání a přístupu k věci, otevření se něčemu novému, neočekávanému, co se v mysli „vynoří“ (myšlenka, pocit, postoj, zorný úhel, souvislost).“ (Havrdová, Hájný, 2008)*

Sebereflexe

- ▶ *„je obecné zamýšlení se jedince nad sebou samým, nad svou osobností, ohlédnutí se zpět za svými činy, postoji, city, rekapitulování určitého úseku vlastního života či vlastního chování a rozhodování v situacích, které jsou pro daného člověka významné. Cílem je zhodnotit sama sebe, rozhodnout, co a jak změnit, zvolit strategii pro budoucnost.“ (Průcha, 1998)*

Axiologie

- *„učení o povaze hodnot, o jejich místě ve společnosti a ve struktuře světa hodnot, o jejich vzájemných vztazích i jejich poměru ke společenským a kulturním faktorům na jedné straně a struktuře osobnosti na straně druhé.“ (Kolář a kol., 2012)*

Kurikulum

- ▶ *„obsah vzdělávání (učivo) v širším slova smyslu a proces jeho osvojování, tj. jako veškerou zkušenost žáka (učícího se), kterou získává ve školském (vzdělávacím) prostředí, a činnosti, které jsou spojeny s jeho osvojováním a hodnocením“.* (Máňák, Janík, Švec, 2008)

RVP

- ▶ *„stanovuje pro předškolní, základní i gymnaziální vzdělávání stejné klíčové kompetence“* (RVP ZV, MŠMT, Praha 2015), ... *“smyslem je stanovit standardní a závaznou úroveň vzdělávání, kterou by měli dosáhnout všichni žáci v úrovni vědomostí, dovedností, postojů a kompetencí.“* (Čabalová, 2011)

Kompetence

- *„souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobnostní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.“* (RVP ZV, MŠMT, Praha 2015)

Cíl výchovy

- ▶ dosahujeme ho soustavou výchovných prostředků v relativně dlouhodobém procesu, mění se s vývojem společnosti, žádoucí vlastnosti člověka, týká se celé osobnosti člověka

Cíl výuky

- kvalitativní a kvantitativní změny u žáků v oblasti kognitivní, afektivní a psychomotorické, kterých má být dosaženo v procesu výuky, zamýšlený výsledek učební činnosti, ke kterému učitel se žáky směřuje...odvozen z hodnotové soustavy naší společnosti, zakotven v hlavních školských dokumentech

Výchovně vzdělávací proces tvoří řada prvků, které v systému plní různé funkce, vždy se navzájem ovlivňují, vytvářejí komplexní celek, nelze je libovolně měnit bez následků pro další rozvoj celého systému! (Maňák, 2003)

Cíle výuky

Zakotveny v hlavních školských dokumentech:

NPV

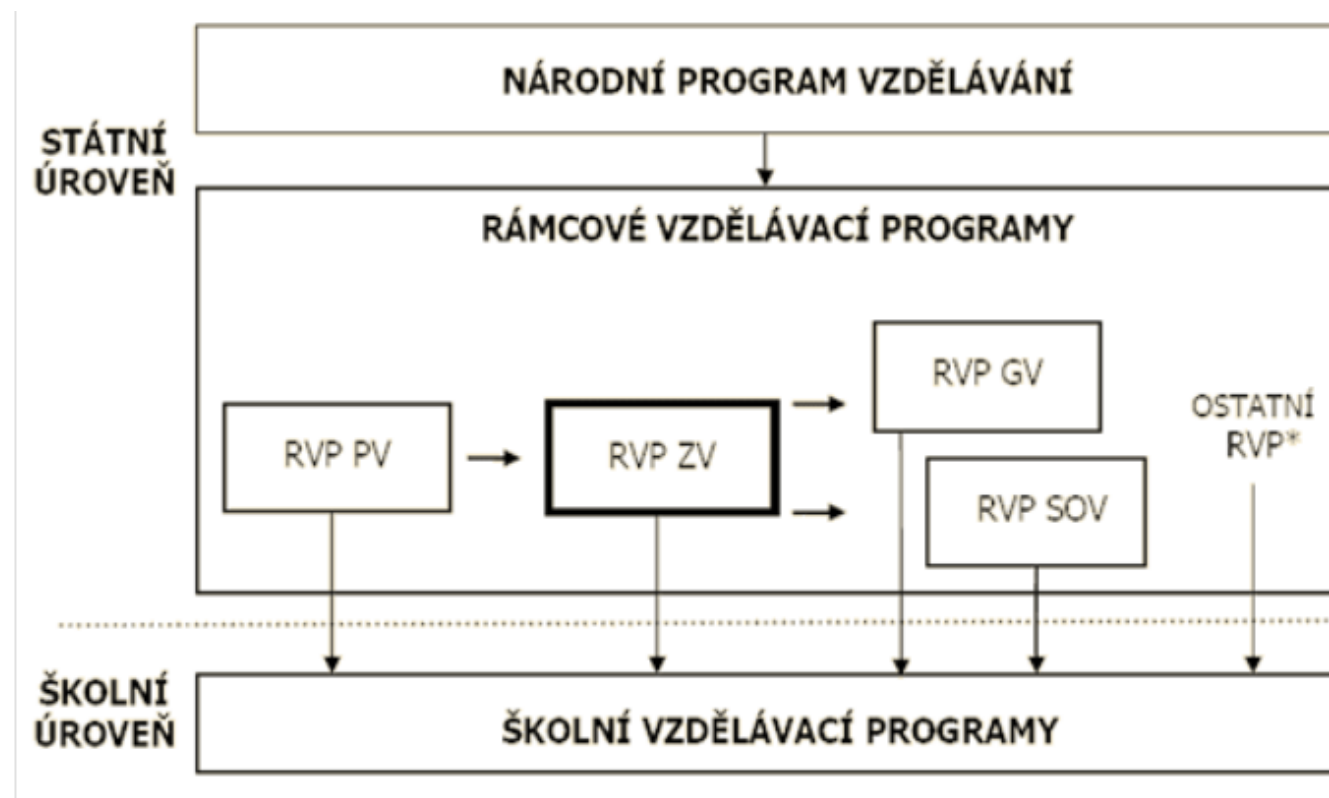
- pro celou vzdělávací soustavu

RVP

- popisuje závazné výstupy a obsahy vzdělávání na jednotlivých stupních (primární, nižší sekundární...) nebo na konkrétních oborech (gymnázium...)

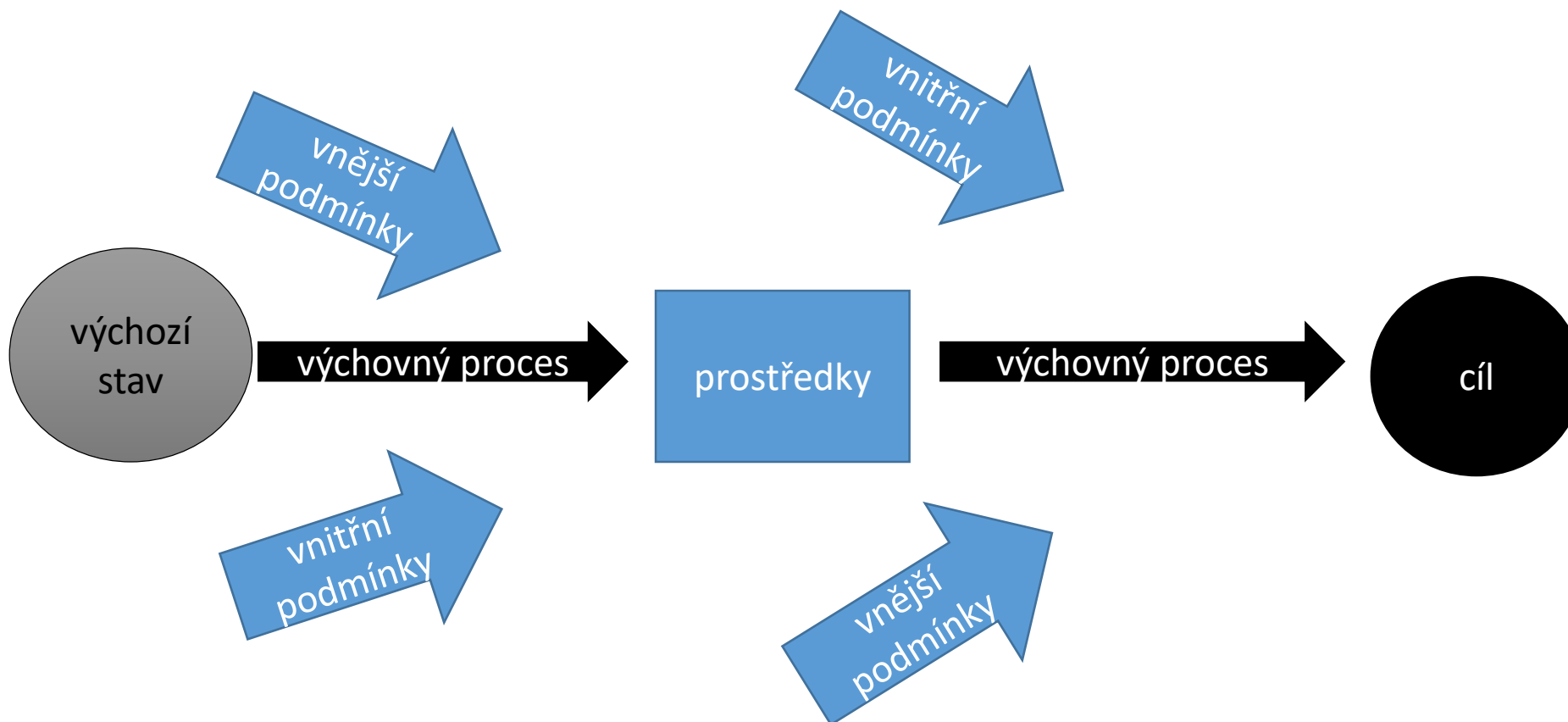
ŠVP

- si vytváří každá škola samostatně podle požadavků v RVP, školy si tak mohou vytvářet samostatné předměty, určovat ve kterých ročnících se bude probírat které učivo i jeho rozsah

Předmět zkoumání TMV

- výchova

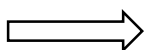
Cíle výchovy

- Cíl výchovy – ?
- Prostředky výchovy – vyučování, metody výchovy, organizační formy, pomůcky
  - intencionálně (přímo, záměrně)
  - funkcionálně (nepřímo, bezděčně)
- Podmínky ovlivňují výběr výchovných cílů a prostředků

- Podmínky výchovy

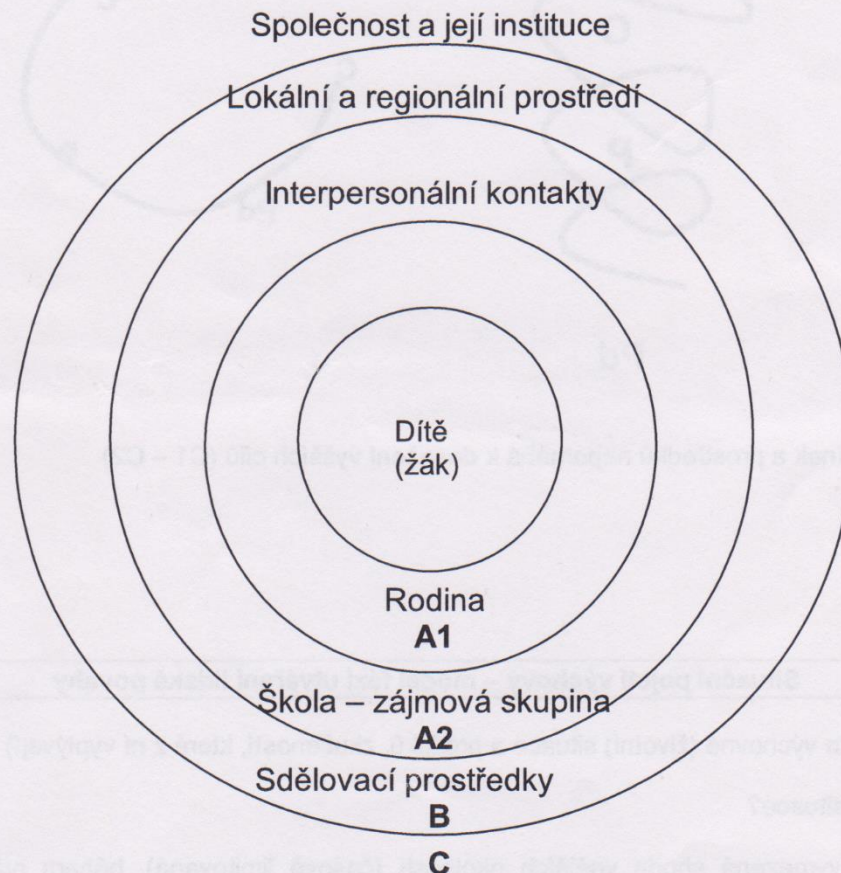
- VNĚJŠÍ (sociální a přírodní okolnosti)
- VNITŘNÍ (dosažená úroveň a předpoklady vychovávaných jedinců a skupin – jejich věkové, individuální a skupinové zvláštnosti)

se navzájem

ovlivňují

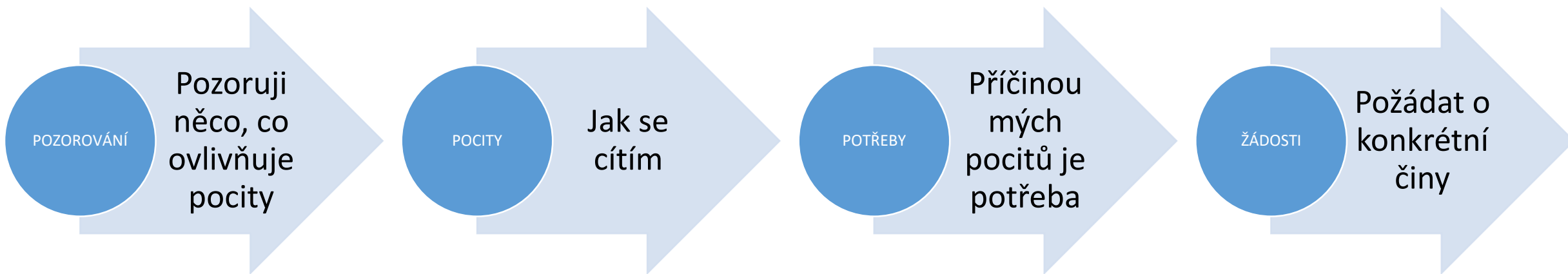
Schéma sociálního prostředí z hlediska jeho vlivu na dítě (žáka)

A - sociální mikroprostředí
B - sociální mezoprostředí
C - sociální makroprostředí

Co tím trénujeme?

- přijímání zodpovědnosti za svoje prožívání situace, svoje pocity a potřeby
- učíme se vidět jasně příčiny a následky, tedy to, že náš pocit není důsledkem toho, že druhý je pokažený, ale pramení z několika zdrojů: z chování druhého (pozorování), z naší interpretace tohoto chování a z našich potřeb v dané situaci
- uvědomovat si sami sebe

každý má
potřeby - i DÍTĚ

Co s tím ve škole?

empatie

komunikace

metodika práce
- reflexe

naslouchat
sobě i druhým

- metoda - či možná spíše umění - komunikace směřující k vytváření souladu mezi lidmi a k hledání řešení, která fungují pro všechny
- Marshall Rosenberg

Asistent pedagoga

- pedagogický pracovník, jehož pracovní povinnosti vycházejí ze školského zákona a zákona o pedagogických pracovnících
- zaměstnancem příslušné mateřské, základní nebo střední školy a působí ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělávají žáci se SVP
  - se zdravotním postižením
  - zdravotním znevýhodněním
  - sociálním znevýhodněním

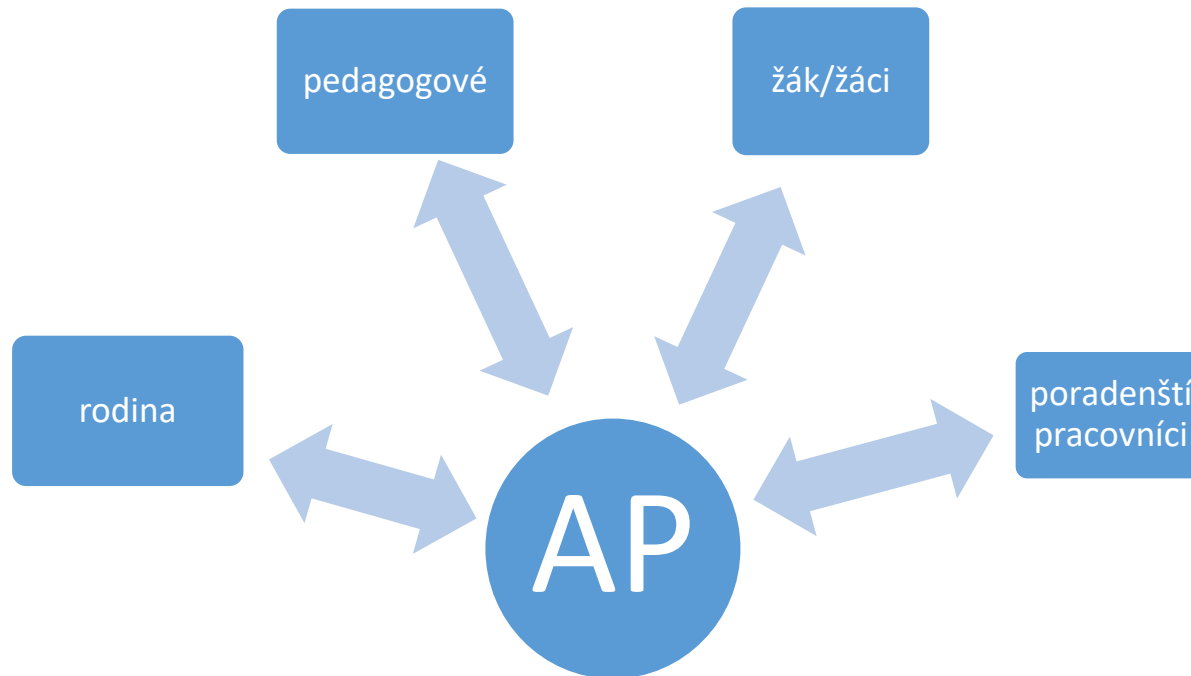

Aktivita:

- ve skupině diskutovat a sepsat

Co je náplní práce asistenta pedagoga?

- s žáky (individuální i skupinová podpora žáků při přípravě na výuku, u žáků se zdravotním postižením rovněž pomoc při sebeobsluze)
- s rodinou žáka, s poradenskými pracovníky
- s pedagogem (na přímé výchovné a vzdělávací činnosti NEJEN u žáků se SVP)
- pomoc při komunikaci mezi učiteli a žáky a mezi učiteli a zákonnými zástupci žáků...

Teorie a metodika výchovy – 2.část

Mgr. Lenka Ďulíková

Asistent pedagoga x osobní asistent

- AP není osobní asistent!
- OA – pracuje výhradně s konkrétním žákem, ke kterému je přidělen
- AP - úkolem není „pouhá“ práce s konkrétním žákem/konkrétní skupinou žáků; má asistovat učiteli v širším spektru jeho činností

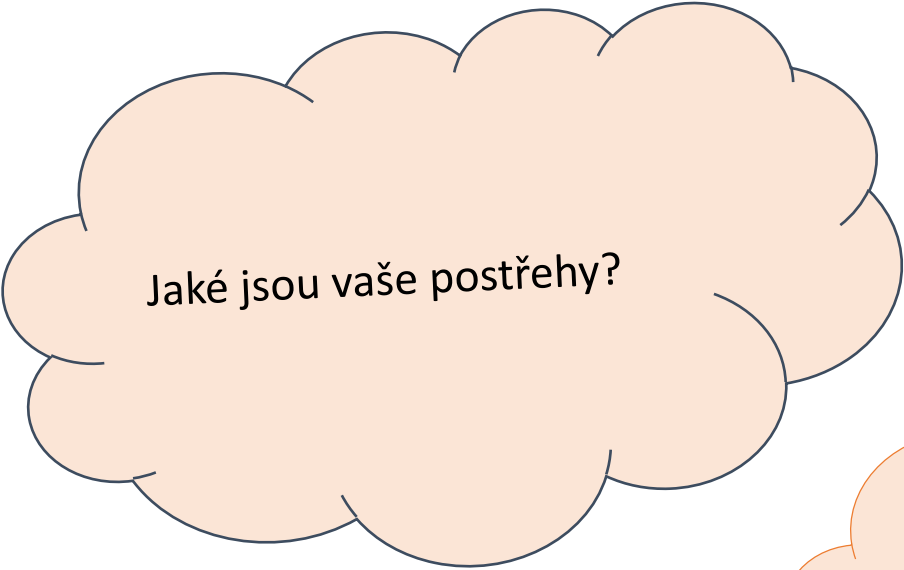
Kompetence AP

- odborně předmětové
- osobnostní
- pedagogicko-psychologické
- + komunikační, řídicí, poradenské, informační, sebereflektivní...

Jak postupovat?

- 1.udělat si čas
- 2.nereagovat na druhého svými dovětky
- 3.písemný záznam
- 4.klidné prostředí
- 5.oční kontakt!

(ovšem možnost se doptat zopakováním)

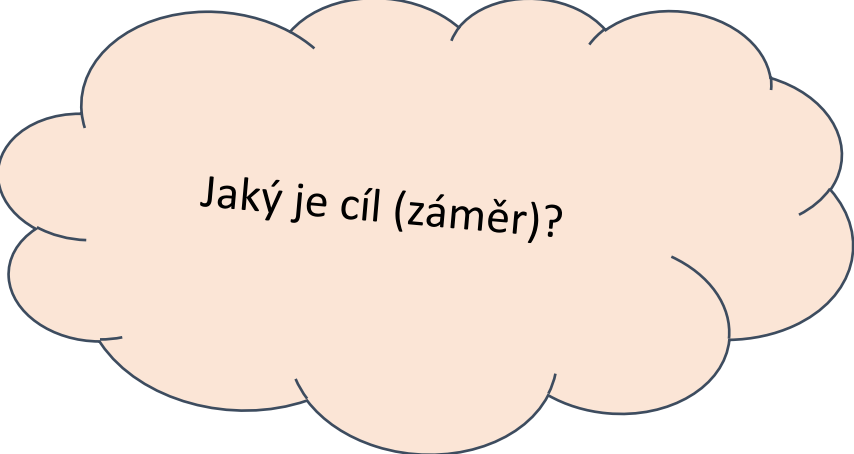
Jaké jsou vaše postřehy?

Neverbální komunikace?

Jak jste se cítili?

Jaký je cíl (záměr)?

Potřeba komentování?

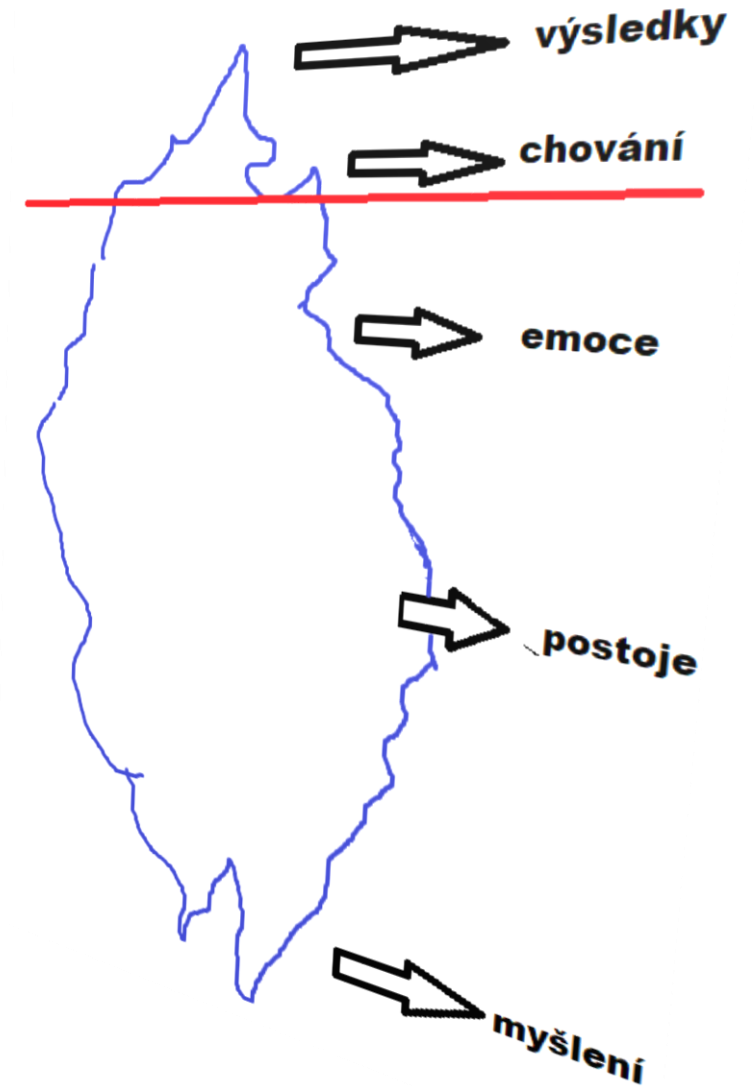
Co znamená naslouchat?

- NESOUDIT
- snažit se druhého pochopit
- je to energie tomu druhému
- nepřikyvuji, tím totiž vyjádřím nějaký názor - pouze oční kontakt
- dávám prostor tomu druhému se vyjádřit a nechám odhalit niterní pocity
- naslouchám druhým i sobě!
- je příjemné, že někdo druhý naslouchá
- důvěra
- nové podněty
- přemýšlím o sobě...

Metafora ledovce

- ▶ výsledky - je ošidné soudit podle toho, co ostatní po sobě zanechali (pozdní příchod)
- ▶ chování - realističtější obraz o tom, co se stalo, nesudíme ostatní podle jejich náhodného chování = předsudky zatěžující naši komunikaci a vztahy „Čtyři dohody“... (agresivní, nekomunikativní)
- ▶ emoce - bez účasti vědomí, ovlivňují, jak se bude náš partner chovat, předvídatelným, srozumitelným a zranitelnými, pod jejich vlivem často uděláme a řekneme nechtěné věci (hněv)
- ▶ postoje - pevně zakódované a obtížně měnitelné vzorce, předsudky, stereotypy...
- ▶ myšlení – vše zmíněné ovlivňuje/tvoří myšlení, vědomé/nevědomé

Paul Ekman

emoce

hněv
znechucení
strach
štěstí
smutek
překvapení...

Rozpory v práci asistenta?

- výuka s dítětem mimo třídu
- postavit se x názoru třídního učitele x dětem
- kdy dát dítěti pomůcky na ulehčení/psát zápis
- jedno dítě nebo celá třída
- vychovávat nebo vzdělávat
- odměny/pochvala nebo trest/pokárání
- nařídit nebo vysvětlit
- mlčet/vyčkat nebo komunikovat okamžitě (moje pocity, pocity dítěte...)
- říci rodině nebo mlčet
- učitel nebo děti
- ...?

Jaká je vaše metodika práce zkušenosti/návrhy...?

- konkrétní
- s dítětem/třídou...

Aktivita: skupinky

Metodika práce - zkušenosti

- tabulka hodnocení měsíc sezení s rodiči i dítětem – průběžná reflexe s rodiči a učiteli
- odměny, pochvaly
- pomůcky (tabulky, kalkulačka)
- metodické setkání AP
- mail, telefon s rodiči 1x týdně (dle potřeby)
- motivační principy (nálepky, pochvala, deníček...odměna za 20 puntíků od matky důležité dodržovat)
- deník AP (viz doc.)
- práce s celou třídou...
- nedodělavat věci o přestávce
- nedělat práci za dítě – nezávislost, zodpovědnost....

Dodatky

Formativní hodnocení

- podstatou formativního hodnocení je *"časté, interaktivní hodnocení pokroku žáka v učení, porozumění učebním potřebám žáků a přizpůsobení výuky těmto potřebám"* (Formative Assessment, 2005; přel. K. S.)

MŠ

- http://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/36929/genzerov%C3%A1_2016_dp.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- RVP PV

Revize inkluze?

- změny pro profesi asistentů pedagoga tedy vyhláška (č. 27/2016 Sb. ve znění novely vyhláškou č. 416/2017 Sb.) od 1. ledna
  - A. Úroveň vyšší - přímou podporu žáků při vzdělávání; minimálně SŠ s maturitou a nějaké pedagogické vzdělání (alespoň kvalifikační kurz AP)
  - B. Úroveň nižší - pomocné výchovné práce; i člověk, které nemá SŠ vzdělání, minimem - ukončené základní vzdělání a kvalifikační studium pro asistenty pedagoga
- 90% činnost přímá, 10% nepřímá (přípravy na výuku, konzultace s učiteli a zákonnými zástupci žáků, účast na poradách učitelů, dohled nad žáky mimo výuku)
- Jak to vnímáte vy?

Hlavní výchovné zásady používané pro výchovu dětí s ADHD

- klidné, citově proteplené prostředí
- dát najevo lásku (respekt) k dítěti, aby vědělo, že ho máme rádi, i když někdy hodně zlobí
- důslednost ve výchově, stálost, sjednocenost
- soustředit se na kladné stránky osobnosti dítěte
- usměrňování aktivity dítěte a přívod přiměřených podnětů
- netrestat – vhodné ocenit
- vyjádřit emoce, citlivě poutat pozornost
- hledat těžiště těla, cvičení, pohyb, vhodné prostředí, osobní zóna, zvuky...dotyk
- vyhledat, co vyhovuje (komunikovat)
- <http://www.poradenstviprorodice.cz/texty-a-odkazy.html>

- Metody práce s dětmi s LMD – především pro učitele a vychovatele. 2 vydání, Praha, D&H 1998.
- Serfontein, G.: Potíže dětí s učením a chováním. 1 vydání, Praha, Portál 1999
- Třesohlavá, Z., a kolektiv.: Lehká mozková dysfunkce v dětském věku. 2 vydání, Praha, Avicenum, zdravotnické nakladatelství, n. p. 1986 Žáčková, H.

ALAN TRAIN

Nejčastější poruchy chování dětí

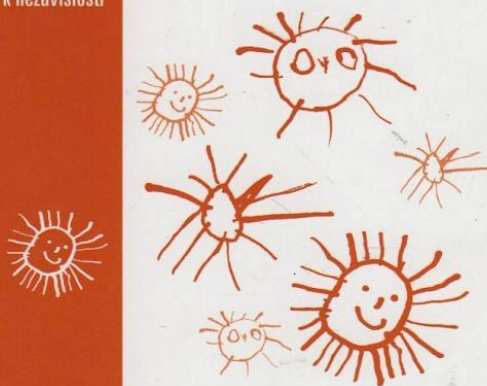
Jak je rozpoznat a kdy se obrátit na odborníka

portál

AMANDA KIRBYOVÁ

Nešikovné dítě Dyspraxie a další poruchy motoriky

Diagnostika
Pomoc
Podpora
Cesta k nezávislosti

portál

SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA

rádce pro rodiče a učitele

100 tipů

ADHD

PORUCHA POZORNOSTI S HYPERAKTIVITOU

WOLFDIETER JENETT

edika.

Máte neklidné, nesoustředěné dítě?

Relaxace nejen pro děti s ADHD

Hana Žáčková
Drahomíra Jucovičová

Zakončení předmětu

Reflektivní esej

- půl strany A4
- moje profese asistenta pedagoga (dle kvadrantu nebo volně) – kvadrant na následující straně
- **386350@mail.muni.cz**
- **(jméno a obor)**

Aktivita:

„V mé profesi asistenta pedagoga“

<p>Co je pro mě nejdůležitější, abych mohl učit ve třídě, vykonávat profesi asistenta pedagoga:</p>	<p>Bez čeho se neobejdu:</p>
<p>Co potřebuji od druhých:</p>	<p>Před čím se musím bránit, co mi brání ve výkonu:</p>

Literatura

- ŠAFRÁNKOVÁ, Dagmar. *Pedagogika*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-2993-0.
- KOLÁŘ, Zdeněk. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3710-2.
- MAŇÁK, Josef, Tomáš JANÍK a Vlastimil ŠVEC. *Kurikulum v současné škole*. Brno: Paido, 2008. Pedagogický výzkum v teorii a praxi. ISBN 978-80-7315-175-1.
- MAŇÁK, Josef. *Nárys didaktiky*. 3. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3123-9.
- THOROVÁ, Kateřina. *Vývojová psychologie: proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0714-6.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie organizace*. Praha: Grada, 2005. Psyché (Grada). ISBN 802470577x.
- ZORMANOVÁ, Lucie. *Obecná didaktika: pro studium a praxi*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4590-9.
- Průcha, J., Mareš, J., Walterová, E. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998. 328 s. ISBN 80-7178-252-1
- *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [online]. Praha: MŠMT, 2013. 142 s. [cit. 2018-04-02]. Dostupné z WWW:<http://www.nuv.cz/file/433_1_1/>.
- HAVRDOVÁ, Zuzana a Martin HAJNÝ. *Praktická supervize: průvodce supervizí pro začínající supervizory, manažery a příjemce supervize*. Praha: Galén, c2008. ISBN 978-80-7262-532-1.
- ROSENBERG, Marshall B. *Co řeknete, změní váš svět*. Přeložil Hana ANTONÍNOVÁ. Praha: Portál, 2015. ISBN 9788026209126.
- *ASISTENTPEDAGOGA.CZ: PORTÁL PRO ŠKOLNÍ ASISTENTY A ASISTENTY PEDAGOGŮ* [online]. Středočeský kraj: OP VK, 2013 [cit. 2018-04-05]. Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/>

Literatura

- Proč si tak vzácně s druhými rozumíme? Může za to ledovec. *O nás a našem životě mezi lidmi - s mozkem na mysli* [online]. Praha, 2010, 2010 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <http://www.brain-in-mind.cz/2010/04/pricina-proc-si-nerozumime-ledovec.html>.
- DEVITO, Joseph A. *Základy mezilidské komunikace: 6. vydání*. Praha: Grada, 2008. Expert (Grada). ISBN 978-80-247-2018-0.
- EKMAN, Paul. *Odhalené emoce: naučte se rozpoznávat výrazy tváře a pocity druhých*. Přeložil Eva NEVRLÁ. V Brně: Jan Melvil Publishing, 2015. Pod povrchem. ISBN 978-80-87270-81-3.
- Paul Ekman: Outsmart Evolution and Master Your Emotions. In: Youtube [online]. 1.08.2013 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=pVp5pGSwZkg>. Kanál uživatele Big Think.
- STARÝ, K. *Formativní hodnocení. Zpráva o mezinárodním semináři OECD. Pedagogika, 2005b, roč. 55, č. 4, s. 394-396.*
- Čtyři dohody - Nehřešte slovem... Hodný chlapeček a holčička. In: Youtube [online]. 5.12.2014 [cit. 2018-04-25]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=nlZ7JzPZ2ZI>. Kanál uživatele Petr Havránek.

Děkuji za pozornost 😊